INTERNATIONAL SCIENTIFIC AND PRACTICAL CONFERENCE

SCIENCE AND TECHNOLOGY: NEW APPROACHES AND DEVELOPMENT STRATEGIES

Conference date: February 10,2026

London

M.V. Lomonosov Moscow State University (Russian Federation)
Tomsk State University (Russian Federation)
L.N. Gumilyov Eurasian National University (Republic of Kazakhstan)
M. Kozybayev, North Kazakhstan University (Republic of Kazakhstan)
Osh State University (Kyrgyz Republic)
Ankara University (Türkiye)
Academic Research Publisher (United Kingdom)
UniScience journal (Republic of Uzbekistan)

****

MATERIALS

The international scientific-practical conference

«SCIENCE AND TECHNOLOGY: NEW APPROACHES AND DEVELOPMENT STRATEGIES»

Moscow, Astana, Petropavlovsk, Tashkent, Osh, Tomsk, Ankara
February 10, 2026

TOM II

****

Science and Technology: New Approaches and Development Strategies //Materials International Scientific-Practical Conference. Moscow, Astana, Petropavlovsk, Tashkent, Osh, Tomsk, Ankara. February 10, 2026.

Editorial board of the conference

Temnova L.V. - DSc, Professor (Moscow, Russia); **Sagatbayev Y.N.** - PhD, professor (Astana, Kazakhstan); **Duyshenaliev CH.D.** - DSc, Professor (Bishkek, Kyrgyzstan); **Pashkov S.V.** - PhD, professor (Petropavlovsk, Kazakhstan); **Khakimov K.A.** - PhD, docent (Tashkent, Uzbekistan); **Melekoglu M.** - DSc, professor (Eskisehir, Turkey).

The event aims to discuss contemporary research across various scientific fields, exchange new scientific ideas, and support scientific activities aligned with global innovative processes.

Within the conference framework, scientists, researchers, young scholars, and practicing specialists will have the opportunity to present their research findings, exchange scientific ideas, and expand international collaboration.

The main objective of this International Scientific-Practical Conference is to consolidate the results of contemporary research across various scientific fields and strengthen the integration of science and practice through advanced scientific approaches.

**The authors are responsible for the content of the articles, the information, facts, and figures presented therein.*

The proceedings of the International Scientific-Practical Conference have been discussed by the Scientific-Technical Council of the international publisher **„Academic Research Publisher“** (London, United Kingdom) and recommended for publication (February 8, 2026, Protocol No. 3).

💼 ECONOMICS, MANAGEMENT, AND SUSTAINABLE DEVELOPMENT STRATEGIES 11

HUDUDIY AVTOMOBIL SERVIS MARKAZLARI FAOLIYATINI TAKOMILLASHTIRISH YO‘LLARI 12

THE IMPACT OF CLIMATE CHANGE ON AGRICULTURAL PRODUCTION AND ECONOMIC LOSSES 21

AN INTERPRETABLE ANALYSIS OF RESIDENTIAL APARTMENT RENTAL PRICES IN TASHKENT USING LINEAR REGRESSION 29

MONOPOL KORXONALAR BOSHQARUVIDA DAVLAT ISHTIROKINING RAQOBATGA TA’SIRI 42

ОЦЕНКА ЭФФЕКТИВНОСТИ ЭКОНОМИЧЕСКИХ МЕР ПО РАЗВИТИЮ ЭКСПОРТА УСЛУГ В СЕКТОРЕ ОБСЛУЖИВАНИЯ..... 49

GILOS DANAGIDAN OLINADIGAN MOYLARNING ISTIQBOLI VA SOHANING MAVJUD IMKONIYATLARI..... 57

OZIQ-OVQAT SANOATI KORXONALARIDA ISHLAB CHIQARISH RESURSLARIDAN FOYDALANISH SAMARADORLIGINI OSHIRISHNING SANOAT-IQTISODIY ASOSLARI 62

SMALL BUSINESSES: UNLOCKING A BETTER QUALITY OF LIFE IN UZBEKISTAN..... 68

SCIENTIFIC AND THEORETICAL ASPECTS OF INCREASING THE VALUE ADDED OF FRUIT AND VEGETABLE PRODUCTS..... 74

INVESTITSIYA JARAYONLARI NAZARIYASI: INVESTITSIYA MOHIYATI, TURLARI HAMDA IQTISODIY SAMARADORLIKKA TA’SIRI..... 79

QIMMATLI QOG‘OZLAR QIYMATINI BAHOLASHNING METADOLOGIK VA AMALIY MASALALARI..... 87

MOLIYAVIY NATIJALARNI SHAKLLANTIRISHDA XARAJATLAR VA DAROMADLAR HISOBINING TASHKIL ETILISHI 102

THE MODERN STRATEGIES OF PERSONNEL MANAGEMENT IN THE TOURISM SECTOR..... 109

O‘ZBEKISTON EKSPORT SALOHIYATINI OSHIRISHDA RAQAMLI TRANSFORMATSIYA VA INNOVATSION YONDASHUVLAR: XALQARO TAJRIBA VA MILLIY MODEL 114

EKOLOGIK TADBIRKORLIK SUB’EKTLARI BARQARORLIGINI BAHOLASHDA INTEGRAL INDEKS METODOLOGIYASI VA MONITORING TIZIMI..... 124

KORXONADA RESURSLARDAN SAMARALI FOYDALANISH VA UNING BARQAROR RIVOJLANISHGA TA’SIRI 131

AGROKLASTER FAOLIYATI TASHKIL ETILISHINING HUQUQIY - ILMIY ASOSLARI 136

ZAMONAVIY MENEJERNING STRATEGIK FIKRLASH KOMPETENSIYALARI VA ULARNI RIVOJLANTIRISH MEXANIZMLARI 140

MILLIY RAQAMLI SAVODXONLIK INDEKSIDAN DAVLAT SIYOSATIDA FOYDALANISH: IQTISODIY BOSHQARUV VA MOLIYAVIY QARORLAR NUQTAYI NAZARIDAN 147

DO REMITTANCES ATTRACT FOREIGN DIRECT INVESTMENT? COMPARATIVE EVIDENCE FROM ECONOMIES AT DIFFERENT DEVELOPMENT LEVELS 156

MINTAQAVIY BARQARORLIKNI O‘LCHASH 166

ЭКОНОМИЧЕСКАЯ ЭФФЕКТИВНОСТЬ НЕФТЕГАЗОВОГО СЕКТОРА УЗБЕКИСТАНА В УСЛОВИЯХ ЦИФРОВОЙ ТРАНСФОРМАЦИИ..... 173

РАҚАМЛИ ТРАНСФОРМАЦИЯ ШАРОИТИДА МЕНЕЖЕРНИНГ СТРАТЕГИК ҚАРОР ҚАБУЛ ҚИЛИШ КОМПЕТЕНЦИЯЛАРИНИ РИВОЖЛАНТИРИШ МОДЕЛИ 183

RAQAMLI YETAKCHILIK VA ZAMONAVIY MENEJER KOMPETENSIYALARI 189

🎓 EDUCATION, PEDAGOGY, AND DIGITAL TRANSFORMATION 193

MUSIQA NAZARIYASI VA INNOVATSION YONDOSHLUVLAR ZAMONAVIY PEDAGOGIK VA IJODIY ASPEKTLAR 194

TASVIRIY SAN’AT ORQALI O‘QUVCHILARNING EMOTSIONAL INTELLEKTINI RIVOJLANTIRISH METODIKASI 198

TASVIRIY SAN’AT DARSLARIDA STEAM YONDASHUVINING O‘RNI VA AFZALLIKLARI 203

ZAMONAVIY TASVIRIY SAN’AT ORQALI IJODKOR VA INTELLEKTUAL YOSHLARNI TARBIYALASH MASALALARI 209

INTELLEKTUAL AVLODNI SHAKLLANTIRISHDA TASVIRIY SAN’ATNING O‘RNI VA AHAMIYATI 212

ILM-FAN VA INNOVATSION TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA TASVIRIY SAN’AT TA’LIMI TARAQQIYOTI STRATEGIYALARI 217

TASVIRIY VA AMALIY SAN’AT DARSLARIDA ZAMONAVIY PEDAGOGIK TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISHNING AFZALLIKLARI 220

MODULLI TA’LIM SHAROITIDA INTERFAOL METODLAR ASOSIDA BOSHLANG‘ICH SINF O‘QUVCHILARINING O‘QISH TEZLIGI VA TUSHUNISH DARAJASINI OSHIRISH 227

ALFA AVLOD BOLALARINING RITMIK TAFAKKURI: MUSIQA VA MATEMATIKA INTEGRATSIYASI 235

COMPONENTS OF DEVELOPING TECHNICAL THINKING OF CADETS OF HIGHER MILITARY EDUCATIONAL INSTITUTIONS 241

BO‘LAJAK O‘QITUVCHILARDA PEDAGOGIK KREATIVLIKNI SHAKLLANTIRISH YO‘LLARI 246

TALABALAR MUSTAQIL O‘QUV FAOLIYATINING NAZARIY ASOSLARI 252

RAQAMLI TA’LIM RESURSLARI ORQALI KASBIY KOMPETENSIYALARNI SHAKLLANTIRISHDA ADAPTIV YONDASHUV 257

MAKTABLARDA INTEGRATSIYALASHTIRILGAN O‘QUV-TARBIYAVIY JARAYONNI TASHKIL ETISH TEXNOLOGIYALARI 268

LINGVOPRAGMATIK KOMPETENSIYANI RIVOJLANTIRISHDA KORPUSGA ASOSLANGAN YONDASHUV 275

OLIY O‘QUV YURTLARIDA KOMPETENSIYAVIY YONDASHUVGA ASOSLANGAN PEDAGOGIK FAOLIYATNI RIVOJLANTIRISHNING ILMIY-NAZARIY ASOSLARI 280

CHIZMACHILIK DARSLARIDA IQTIDORLI O‘QUVCHILARNING GRAFIK QOBILIYATLARINI RIVOJLANTIRISHNING METODIK ASOSLARI..... 285

ONA TILI O‘QITISHDA DIDAKTIK MATERIAL BILAN ISHLASHNING SAMARALI USULLARI 290

MODERN PSYCHOLOGICAL TRENDS IN TEACHING FOREIGN LANGUAGES BASED ON HOWARD GARDNER’S THEORY OF MULTIPLE INTELLIGENCES 295

KURASHCHILARDA TEXNIK- TAKTIK VA JISMONIY BIOKIMYOVIY TAYYORGARLIK XUSUSIYATLARI HAMDA ULARNI RIVOJLANTIRISH METODIKASI 302

PEDAGOGIK VA PSIXOLOGIK BILIMLAR -MAKTABGACHA TA’LIM TASHKILOTLARIDA OTA-ONALARNING TARBIYAVIY MAS’ULIYATINI OSHIRISHNING ASOSIDIR 308

«SCAFFOLDING» TEXNOLOGIYASI YORDAMIDA MUSTAQIL FIKRLASHNI RIVOJLANTIRISH..... 315

OG‘ZAKI NUTQNI RIVOJLANTIRISHDA «SCAFFOLDING» TEXNOLOGIYASI 320

«SCAFFOLDING» TEXNOLOGIYASINING O‘QUV MASHG‘ULOTLARIDAGI MUAMMOLARI 327

OG‘ZAKI NUTQNI RIVOJLANTIRISHDA «SCAFFOLDING» TEXNOLOGIYASINING O‘RNI 332

ZAMONAVIY PEDAGOGIK TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA MUHANDISLIK VA KOMPYUTER GRAFIKASI FANLARI ORQALI TIL O‘RGANISH SAMARADORLIGINI OSHIRISH 338

BOSHLANG‘ICH SINF O‘QUVCHILARIDA KASR TUSHUNCHASINI SHAKLLANTIRISHNING PSIXOLOGIK-PEDAGOGIK XUSUSIYATLARI 343

SUN’IY INTELLEKT ASOSIDA ISHLAB CHIQILGAN METODIK YONDASHUVLAR TIZIMI 352

XULQI OG‘ISHGAN BOLALAR PSIXOLOGIYASI VA ULARGA PEDAGOGIK-PSIXOLOGIK YORDAM KO‘RSATISHDAGI USTUVOR VAZIFALAR 364

OLIY TA’LIM TIZIMIDA EMOTSIONAL INTELLEKTNI SHAKILLANTIRISH-ZAMONAVIY TARAQQIYOT STRATEGIYASINING MUHIM OMILI SIFATIDA 371

TA’LIM - INTELLEKTUAL MADANIYATNI SHAKLLANTIRUVCHI IJTIMOIY MEXANIZM STFATIDA 378

TA’LIM JARAYONIDA FAOL MULOQOT ORQALI YOSHLARDA NUTQ MADANIYATINI SHAKLLANTIRISH MEXANIZMLARI 385

ZAMONAVIY PEDAGOGIK PARADIGMALARNING SHAKLLANISHI VA RIVOJLANISH TENDENSIYALARI 389

TABAQALASHTIRISH ASOSIDA JISMONIY TARBIYA DARSLARINI TASHKIL ETISH MEXANIZMLARI 395

GENERATIV SUN’IY INTELLEKT VA PROMPT MUHANDISLIGINING TA’LIM JARAYONIDAGI O‘RNI VA SAMARADORLIGI 400

TALABALARNI SUN’IY INTELLEKT ELEMENTLARIDAN FOYDALANISHGA TAYYORLASH METODIKASINI TAKOMILLASHTIRISH 405

OLIY TA’LIM TIZIMIDA PROFESSOR-O‘QITUVCHIGA QO‘YILGAN TALABLAR 409

PEDAGOGIK YONDASHUVLAR: NAZARIYA VA AMALIYOT UYG‘UNLIGI 413

TA’LIM TARBIYA JARAYONIDA YOSHLARNING MILLIY VA UMUMINSONIY MA’NAVIYATDAGI O‘RNI 419

GEOGRAFIYA FANINI O‘QITISHDA O‘QUVCHILARIDA KREATIVLIK QOBILIYATLARINI RIVOJLANTIRISHNING PSIXOLOGIK MEXANIZMLARI 424

INTERAKTIV TA’LIM METODLARI TUSHUNCHASI, TASNIFI VA PEDAGOGIK AHAMIYATI 429

O‘ZBEKISTONDA TA’LIM TENDENISIYALARI VA ZAMONAVIY INTEGRATSIYA UYG‘UNLIGI 440

UMUMTA’LIM MAKTABLARIDA INDIVIDUAL TA’LIM TAMOYILLARINI AMALGA OSHIRISHNING METODIK YONDASHUVI 449

TA’LIM JARAYONIDA SUN’IY INTELLEKT TEXNOLOGIYALARIDAN FOYDALANISHNING ZAMONAVIY YONDASHUVLARI..... 458

DIGITAL ASSESSMENT OF INDEPENDENT LEARNING IN MOBILE-ASSISTED LANGUAGE LEARNING ENVIRONMENT 476

KASBIY TA’LIM MUASSASASINI OCHIQ PEDAGOGIK TIZIM SIFATIDA BOSHQARISHDA TASHQI MUHIT OMILLARINING O‘RNI..... 482

O‘QUVCHILARNING INDIVIDUAL XUSUSIYATLARINI HISOBGA OLGAN HOLDA ADAPTIV TA’LIMNI RIVOJLANTIRISH YO‘LLARI 489

TA’LIM SUBEKTLARI (MAKTAB+OILA) HAMKORLIGIDA BOLALARNING IJODIY FAOLLIGINI RIVOJLANTIRISH METODIKASI. 493

OKSIDLANISH-QAYTARILISH REAKSIYALARI MAVZUSINI O‘QITISHDA AXBOROT TEXNOLOGIYALARIDAN FOYDALANISH..... 505

ADAPTIV DIDAKTIKA ASOSIDA DARS JARAYONINI MODELLASHTIRISH METODIKASI 510

PROBLEMS AND PROMISING SOLUTIONS IN TEACHING ENGLISH TO ENGINEERING PERSONNEL BASED ON ARTIFICIAL INTELLIGENCE . 520

WAYS TO IMPROVE TEACHING METHODOLOGY IN DISTANCE LEARNING..... 525

ROMANTIZM DAVR PIANIZMINI O‘QITISHDA INTERPRETATSION KOMPETENSIYANI SHAKLLANTIRISHNING SUN’IY INTELLEKT ASOSIDAGI NAZARIY MODELI..... 531

MEDIA VA AXBOROT SAVODXONLIGI FANINI O‘QITISH SIFATINI OSHIRISH BO‘YICHA ILMIY-METODIK TAVSIYALAR..... 542

ZAMONAVIY TA’LIM PARADIGMASIDA LOYIHALASH KOMPETENSIYASINING PEDAGOGIK-PSIXOLOGIK MOHIYATI..... 549

«MEDIA VA AXBOROT SAVODXONLIGI» FANINING MAZMUNI VA O‘QITISH METODIKASINING BUGUNGI HOLATI TAHLILI 556

LOYIHALASH KOMPETENSIYALARINI SHAKLLANTIRISHDA RAQAMLI TA’LIM TEXNOLOGIYALARIDAN FOYDALANISHNING XALQARO TAJRIBALARI 564

RAQAMLI MUHITDA LOYIHALASH KOMPETENSIYALARINI SHAKLLANTIRISHNING DIDAKTIK MODELI VA TAMOYILLARI 572

MEDIA-KONTENT YARATISH JARAYONIDA LOYIHAVIY TOPSHIRIQLAR TIZIMI VA ULARNI AMALGA OSHIRISH TEXNOLOGIYASI 580

INTEGRATIV YONDASHUV ASOSIDA BO‘LAJAK O‘QITUVCHILARNING KASBIY TAYYORGARLIGINI TAKOMILLASHTIRISH MEXANIZMLARI 588

KASBIY TA’LIM TIZIMIDA O‘QUV NATIJALARINI BAHOLASHNING ZAMONAVIY YONDASHUVLARI 600

TALABALARDA AYBDORLIK HISSINI NAMOYON BO‘LISHIDA OILA MUHITINING TA’SIRI 606

DEVELOPING THE SKILLS OF FUTURE FORENSIC PSYCHOLOGISTS TO WORK WITH ARTIFICIAL INTELLIGENCE (AI) 608

O‘QUVCHILARNING O‘QISH SAVODXONLIGINI OSHIRISHDA INTERFAOL METODLARNING AHAMIYATI 614

LOYIHAVIY TA’LIM ORQALI BOLALARDA MUSTAQIL O‘QISH KOMPETENSIYASINI RIVOJLANTIRISH 621

ZAMONAVIY TA’LIM MUHITIDA ELEKTRON VA AUDIOKITOBLARNING BOLALAR KITOBXONLIGIGA TA’SIRI..... 630

5-SINFDAN BOSHLAB PISA YONDASHUVI ASOSIDA O‘QISH SAVODXONLIGINI RIVOJLANTIRISH SAMARADORLIGI 634

SAVOD O‘RGATISHDA INTERFAOL METODLAR ORQALI O‘QUVCHILARNING MUSTAQIL FIKRLASHINI RIVOJLANTIRISH 643

MAKTABGACHA TA’LIM TASHKILOTLARIDA PEDAGOGIK- KOUCHING FAOLIYATINI TIZIMLI TASHKIL ETISH TEXNOLOGIYALARI 650

SPORTCHA YURISHDA SPORTCHILARNI TEXNIK TAYYORGARLIGINI TAKOMILLASHTIRISH 655

HARAKATLANISH TEXNIKASINI O‘RGATISH METODIKASI 661

MATN— O‘QUVCHILARNING NUTQIY KOMPETENSIYASINI OSHIRISH VOSITASI..... 668

YOSHLAR ONGIDA MILLIY QADRIYATLARNI SHAKLLANTIRISHDA PEDAGOGNING KASBIY MAJBURIYATLARI VA AXLOQIY FAZILATLAR MUTANOSIBLIGI 675

INKLYUZIV TA’LIM MUHITIDA TA’LIM SIFATINI TA’MINLASHNING PEDAGOGIK ASOSLARI 681

ЦИФРОВОЕ БИБЛИОТЕЧНОЕ ОБСЛУЖИВАНИЕ И ПОДГОТОВКА КАДРОВ НОВОГО ПОКОЛЕНИЯ: ОПЫТ РЕСПУБЛИКИ КОРЕЯ..... 684

НОВЫЙ УЗБЕКИСТАН: ОБУЧЕНИЕ МОЛОДЕЖИ СОВРЕМЕННЫМ ПРОФЕССИЯМ, РАЗВИТИЕ СРЕДИ НИХ ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВА КАК ДВИЖУЩИЙ ФАКТОР РАЗВИТИЯ ГОСУДАРСТВА И ОБЩЕСТВА 690

ЧТЕНИЕ КАК СРЕДСТВО ПОЗНАНИЯ ЯЗЫКА 700

🌍 GEOGRAPHY AND REGIONAL SUSTAINABLE DEVELOPMENT 706

TABIIY RESURSLARDAN OQILONA FOYDALANISH: BARQAROR RIVOJLANISHNI TA'MINLASHNING EKOLOGIK ASOSLARI 707

O'ZBEKISTONDA HAVONING IFLOSLANISHIGA QARATILGAN CHORA TADBIRLARDA ECO TREE NING AMALIY AHAMIYATI 711

GEOLOGIK MEROSNI TARG'IB QILISHDA O'ZBEKISTON DAVLAT GEOLOGIYA MUZEYINING ROLI 721

AN INTERPRETABLE ANALYSIS OF AIR QUALITY IN TASHKENT USING LINEAR REGRESSION 727

🔬 INTERDISCIPLINARY RESEARCH AND SCIENTIFIC-TECHNOLOGICAL INTEGRATION 742

ZAMONAVIY TASVIRIY SAN'AT RIVOJIDA SUN'IY INTELLEKT VA MULTIMEDIA TEXNOLOGIYALARINING O'RNI 743

ZAMONAVIY TASVIRIY SAN'ATDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR VA SUN'IY INTELLEKTNING ROLINI INNOVATSION YONDASHUVLAR ORQALI TADQIQ ETISH 747

TASVIRIY SAN'ATDA RAQAMLI TEXNOLOGIYaLARNING ILMIY-IJODIY TRANSFORMATSIYaSI 751

ADVANCING SCIENCE AND TECHNOLOGY: NEW APPROACHES TO SUSTAINABLE DEVELOPMENT 755

EDUCATION, PEDAGOGY, AND DIGITAL TRANSFORMATION

13. European Commission. Ethics guidelines for trustworthy artificial intelligence. — Brussels, 2019.
14. **Salas E., Tannenbaum S. I.** Competency-based education and training // Human Resource Management Review. — 2021.
15. Ministry of Higher Education, Science and Innovation of the Republic of Uzbekistan. Concept of the introduction of digital technologies in higher education. — Tashkent, 2023.

O‘QUVCHILARNING O‘QISH SAVODXONLIGINI OSHIRISHDA INTERFAOL METODLARNING AHAMIYATI

To‘ychiyeva Go‘zal Sobir qizi
Oriental Universiteti Samarqand korpusi

Annotatsiya: *O‘qish savodxonligi XXI asr ta’lim natijalarining tayanch ko‘rsatkichi bo‘lib, u o‘quvchining matnni tushunishi, undan foydalanishi, baholashi, mulohaza yuritishi va turli vaziyatlarda qo‘llash qobiliyatini qamrab oladi. OECD talqinida o‘qish savodxonligi faqat “o‘qib berish” emas, balki maqsadga erishish, bilim va salohiyatni rivojlantirish hamda jamiyat hayotida ishtirok etish uchun matnlar bilan ongli ishlashdir. Shu kontekstda interfaol metodlar (dialogik o‘qish, kooperativ ta’lim, “savol–javob”, munozara, “jigsaw”, “fikr almashish”, o‘qish strategiyalarini hamkorlikda qo‘llash) o‘quvchini passiv tinglovchidan faol ma’no quruvchiga aylantiradi: u matn mazmunini hamkorlikda tahlil qiladi, dalil keltiradi, xulosalaydi va o‘z tushunishini nazorat qiladi. Mazkur ilmiy tezisda interfaol metodlarning o‘qish savodxonligiga ta’siri nazariy manbalar*

asosida asoslanib, dars jarayoniga tatbiq etish uchun amaliy model, pedagogik shart-sharoitlar va baholash mezonlari taklif etiladi.

Kalit so‘zlar: *o‘qish savodxonligi, o‘qish tushunishi, interfaol metodlar, kooperativ ta’lim, dialogik o‘qish, metakognitsiya, o‘qish strategiyalari, baholash rubrikasi.*

Аннотация*. Читательская грамотность является ключевым показателем образовательных результатов XXI века и включает способность учащегося понимать текст, использовать его, оценивать, интерпретировать и применять в различных жизненных ситуациях. В трактовке OECD читательская грамотность — это не просто «умение читать», а осознанная работа с текстами для достижения целей, развития знаний и потенциала, а также участия в общественной жизни.*

В данном контексте интерактивные методы (диалогическое чтение, кооперативное обучение, метод «вопрос–ответ», дискуссия, «jigsaw», обмен мнениями, совместное применение стратегий чтения) трансформируют ученика из пассивного слушателя в активного создателя смысла: он совместно анализирует содержание текста, аргументирует, формулирует выводы и контролирует собственное понимание.

В настоящем научном тезисе влияние интерактивных методов на развитие читательской грамотности обосновывается на основе теоретических источников, а также предлагаются практическая модель внедрения в учебный процесс, педагогические условия и критерии оценивания.

Ключевые слова: *читательская грамотность, понимание текста, интерактивные методы, кооперативное обучение, диалогическое чтение, метакогниция, стратегии чтения, оценочная рубрика.*

Abstract. *Reading literacy is a fundamental indicator of 21st-century educational outcomes and encompasses a student’s ability to understand, use, evaluate, interpret, and apply texts in various contexts. According to the OECD framework, reading literacy is not merely the ability to decode text, but the conscious*

engagement with texts to achieve goals, develop knowledge and potential, and participate actively in society.

In this context, interactive methods (dialogic reading, cooperative learning, question–answer techniques, discussion, jigsaw, peer exchange, and collaborative use of reading strategies) transform learners from passive listeners into active constructors of meaning. Students collaboratively analyze text content, provide arguments, draw conclusions, and monitor their own understanding.

This scientific thesis substantiates the impact of interactive methods on reading literacy based on theoretical foundations and proposes a practical implementation model, pedagogical conditions, and assessment criteria for classroom application.

Keywords: *reading literacy, reading comprehension, interactive methods, cooperative learning, dialogic reading, metacognition, reading strategies, assessment rubric.*

Kirish. O‘qish savodxonligi o‘quvchining barcha fanlarda muvaffaqiyatli o‘qishi, axborotni tanlab olish, tanqidiy baholash, xulosa chiqarish va uni amaliy muammolar yechimiga aylantirishiga xizmat qiladi. Zamonaviy baholash yondashuvlari o‘qishni “matnni tushunish” bilan cheklamaydi: o‘quvchi turli formatdagi (qog‘oz va raqamli) matnlar, ko‘p manbali axborotlar bilan ishlashi, fakt va fikrni ajratishi, noaniqlik sharoitida qaror chiqarishi talab etiladi. Shu sabab, an’anaviy “o‘qituvchi tushuntiradi—o‘quvchi qaytaradi” modelida o‘qish savodxonligining yuqori bosqichlari (inferensiya, baholash, dalillash, refleksiya) ko‘pincha yetarli darajada shakllanmaydi.

Interfaol metodlar esa darsni “muloqot—hamkorlik—strategik o‘qish—refleksiya” zanjiri asosida tashkil etib, o‘quvchini matn bilan faol ishlashga majbur qiladi. Interfaollikning didaktik qiymati shundaki: (1) o‘quvchi tushunishni tekshiradi va tuzatadi (comprehension monitoring), (2) savol tuzadi va javob asoslaydi, (3) muhim g‘oya va dalillarni ajratadi, (4) muallif pozitsiyasini baholaydi, (5) o‘qiganini nutq (og‘zaki/yozma) orqali “ko‘rinadigan” natijaga aylantiradi. Bularning barchasi o‘qish savodxonligini shakllantirishning real mexanizmlaridir.

Nazariy asoslar:

1) O‘qish savodxonligining tarkibiy komponentlari: Xalqaro yondashuvlarda o‘qish savodxonligi bir nechta jarayonlarni qamrab oladi: ma’lumotni topish, g‘oyalarni talqin qilish, xulosa chiqarish, matnni baholash va refleksiya. PIRLS doirasidagi o‘qish baholash frameworklarida ham o‘qish maqsadlari va tushunish jarayonlari (masalan, ma’lumotni topish, bevosita xulosa chiqarish, g‘oya va axborotni talqin qilish, mazmun hamda til vositalarini baholash) asosiy o‘lchov sifatida beriladi. Demak, o‘qish savodxonligini oshirish uchun darsda shunchaki matn o‘qitish emas, yuqoridagi jarayonlarni tizimli ishlatadigan metodik muhit kerak.

2) Interfaollik va o‘qish tushunishi o‘rtasidagi bog‘liqlik: Ilmiy manbalarda o‘qish tushunishi strategiyalarini o‘rgatish bo‘yicha samarali amaliyotlar sifatida quyidagilar ko‘rsatiladi: tushunishni nazorat qilish, kooperativ o‘qish, grafik/semantik organizerlar, savol-javob, savol tuzish, umumlashtirish va “bir nechta strategiyani birgalikda qo‘llash”. Bular National Reading Panel tavsiyalarida ham aniq sanab o‘tilgan. E’tiborli jihat: bu strategiyalar tabiatan interfaol bo‘lib, o‘quvchini muloqotga, fikrini asoslashga va tushunishni doimiy tekshirishga undaydi.

3) Interfaol metodlar o‘qish motivatsiyasi va jalb etilganlikni kuchaytiradi: O‘qish savodxonligi faqat texnik ko‘nikma emas; u motivatsiya va “engagement” bilan chambarchas. O‘qish jarayonida o‘quvchi mazmunni “o‘z muammosi” sifatida ko‘rsa, savollar tug‘ilsa, bahs yuritsa, o‘qishga ichki ehtiyoj ortadi. O‘qish motivatsiyasi va jalb etilganlikning o‘qish natijalariga bog‘liqligi bo‘yicha tadqiqotlarda motivatsiya—strategiya—tushunish o‘rtasidagi o‘zaro ta’sir ta’kidlanadi. (bu yo‘nalishdagi empirik dalillarni qo‘llab-quvvatlaydigan manbalar ham mavjud).

Interfaol metodlarning turlari va ularning o‘qish savodxonligiga ta’sir mexanizmlari.

Quyida dars amaliyotida samarali bo‘lgan interfaol metodlar va ular ishlaydigan “mexanizm”lar keltiriladi.

1) Dialogik o‘qish (interaktiv read-aloud / shared reading): Dialogik o‘qishda o‘qituvchi matnni shunchaki o‘qib bermaydi; o‘qish jarayonida o‘quvchilarga savollar beradi, taxmin qildirish, izohlash, dalil topish, personaj motivini tahlil qilish, muqobil yakun taklif qilish kabi faoliyatlarni qo‘shadi. Bunday interaktiv o‘qishning ijobiy ta’siri (til rivoji, lug‘at, tushunish va boshqalar) bo‘yicha sintez tadqiqotlar mavjud.

Ta’sir mexanizmi: savol va javoblar orqali matn “chuqur qayta ishlanadi”, o‘quvchi inferensiya qiladi, tushunmagan joyini ko‘radi, muhokama esa xatoni tuzatadi.

2) Kooperativ ta’lim (Jigsaw, “Think–Pair–Share”, kichik guruh munozarasi): Kooperativ ta’limda o‘quvchi matnni yakka o‘zi emas, jamoa ichida o‘qiydi va tahlil qiladi: bir o‘quvchi “asosiy g‘oya”, boshqasi “dalil”, uchinchisi “terminlar”, to‘rtinchisi “muallif pozitsiyasi”ni ajratadi; keyin guruh “yakuniy tushuncha”ni birlashtiradi. Kooperativ o‘qitishning ta’lim natijalariga ijobiy ta’sirini ko‘rsatuvchi meta-tahlillar mavjud.

Ta’sir mexanizmi: o‘quvchi “tushuntirish majburiyati” tufayli matnni chuqurroq tushunadi; hamkorlar savoli esa tushunishni tekshiradi.

3) Metakognitiv interfaol metodlar (o‘zini nazorat qilish, “o‘qish kundaligi”, INSERT, refleksiya): O‘qish savodxonligining yuqori bosqichida o‘quvchi o‘qishini boshqarishi kerak: “men tushunyapmanmi?”, “qaysi joy chalkash?”, “qayta o‘qish kerakmi?”, “qanday strategiya ishlataman?”. Bu turdagi metodlar o‘qishning metakognitiv komponentini kuchaytiradi.

Ta’sir mexanizmi: o‘quvchi o‘qishni ongli jarayonga aylantiradi; natijada tushunish barqarorlashadi.

4) Strategiyaga asoslangan interfaol o‘qish (Reciprocal Teaching): Bu yondashuvda o‘quvchilar navbatma-navbat 4 strategiyani “rol” sifatida bajaradi: **bashorat qilish**, **savol tuzish**, **aniqlashtirish**, **umumlashtirish**. Bu yondashuv bo‘yicha ta’limiy sharhlar va baholash materiallari mavjud.

Ta’sir mexanizmi: strategiyalar dialog orqali avtomatlashtiriladi; o‘quvchi mustaqil o‘qishda ham shu “ichki dialog”ni qo‘llay boshlaydi.

Dars jarayoniga tatbiq etish modeli (3 bosqichli).

A) O‘qishdan oldin (motivatsiya + maqsad + taxmin):

- “Sarlavha—rasm—kalit so‘z” orqali taxmin qildirish.
- Kichik guruhda “Bu matndan nimani bilib olishimiz kerak?” savolini qo‘yish.
- 2–3 asosiy termin bo‘yicha tezkor “klaster”.

Kutiladigan natija: o‘qish maqsadi paydo bo‘ladi; o‘quvchi matnga faol kiradi.

B) O‘qish jarayonida (interfaol strategik ishlov):

- Matnni bo‘limlab o‘qish; har bo‘limdan keyin 1 daqiqalik “Think–Pair–Share”.
- INSERT belgilari: “bilaman / yangi / tushunmadim / qiziq”.
- “Dalil top” topshirig‘i: har o‘quvchi 1 dalilni topib, sahifasini ko‘rsatadi va izohlaydi.
- Reciprocal Teaching rollari bilan ishlash (4 strategiya).

Kutiladigan natija: tushunishni nazorat qilish kuchayadi; inferensiya va dalillash paydo bo‘ladi.

C) O‘qishdan keyin (muhokama + mahsulot + refleksiya):

- “Matn xaritasi” (grafik organizer): muammo—sabab—oqibat—yechim.
- Munozara: “Muallif bilan rozimisiz? Nega?” (dalil bilan).
- Mini-mahsulot: 150–200 so‘zli xulosa yoki infografika.
- Refleksiya: “Qaysi strategiya menga eng ko‘p yordam berdi?”

Kutiladigan natija: o‘qilgan ma’lumot qayta ishlanib, bilimga aylanadi; o‘qish savodxonligining baholash/reflecting komponenti shakllanadi.

Baholash va monitoring (rubrika).

O‘qish savodxonligini interfaol metodlar orqali oshirishda baholash ham kompetensiyaga mos bo‘lishi kerak. Institute of Education Sciences hamda What Works Clearinghouse materiallarida o‘qish bo‘yicha amaliy tavsiyalar va dalillarga asoslangan yondashuvlar beriladi.

Amaliy rubrika (4 darajali) uchun indikatorlar:

1. **Ma’lumotni topish** (aniq joydan dalil keltira oladi/olmaydi);

2. **Talqin va inferensiya** (xulosa chiqaradi, sabab-oqibatni ko‘radi);
3. **Baholash** (muallif pozitsiyasini tahlil qiladi, fakt–fikrni ajratadi);
4. **Muloqot** (munozarada dalil bilan gapiradi, savol beradi);
5. **Strategiya** (INSERT, savol tuzish, umumlashtirishni mustaqil qo‘llaydi).

Xulosa. Interfaol metodlar o‘quvchilarning o‘qish savodxonligini oshirishda strategik ahamiyatga ega, chunki ular o‘qishni passiv qabul qilishdan faol ma’no qurishga o‘tkazadi: o‘quvchi savol beradi, bahs yuritadi, dalil topadi, tushunishini tekshiradi, umumlashtiradi va refleksiya qiladi. O‘qish savodxonligi talqinlarida ta’kidlanadigan “tushunish—foydalanish—baholash—refleksiya” sikli aynan interfaol dars muhitida tabiiy ishlaydi. Dialogik o‘qish, kooperativ ta’lim va metakognitiv strategiyalarni birlashtirgan metodik model o‘quvchilarni mustaqil o‘qishga tayyorlaydi, chunki ular o‘qish jarayonida “ichki strategik dialog”ni shakllantiradi. Natijada o‘qish savodxonligi nafaqat ona tili darsida, balki tabiiy fanlar, tarix, geografiya kabi fanlarda ham barqaror o‘sish beradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. OECD. PISA in Focus: How Does PISA Define and Measure Reading Literacy? – Paris: OECD Publishing.
2. OECD. Reading Literacy (Policy Sub-Issue) // PISA Framework Documents. – Paris: OECD Publishing.
3. IEA. PIRLS 2021 Reading Assessment Framework. – Amsterdam: International Association for the Evaluation of Educational Achievement (IEA), 2021.
4. National Reading Panel. Teaching Children to Read: An Evidence-Based Assessment of the Scientific Research Literature on Reading and Its Implications for Reading Instruction. – Washington, DC: National Institute of Child Health and Human Development, 2000.

5. **Swanson E.A.** va boshq. Read-Aloud Interventions for Students with Reading Difficulties: A Synthesis of the Research // Exceptional Children. – 2011. – Vol. 77, № 3. – P. 289–306.
6. **Pillinger C.** Dialogic and Shared Book Reading Interventions: A Systematic Review // Review of Educational Research. – 2022.
7. **Kyndt E., Raes E., Lismont B., Timmers F., Cascallar E., Dochy F.** A Meta-Analysis of the Effects of Cooperative Learning on Student Achievement // Educational Research Review. – 2013. – Vol. 10. – P. 133–149.
8. Institute of Education Sciences (IES); What Works Clearinghouse (WWC). Foundational Skills to Support Reading for Understanding in Kindergarten Through 3rd Grade: Practice Guide. – Washington, DC: U.S. Department of Education.
9. What Works Clearinghouse (WWC). Intervention Report: Reciprocal Teaching. – Washington, DC: Institute of Education Sciences.

LOYIHAVIY TA’LIM ORQALI BOLALARDA MUSTAQIL O‘QISH KOMPETENSIYASINI RIVOJLANTIRISH

To‘ychiyeva Go‘zal Sobir qizi
Oriental Universiteti Samarqand korpusi

Annotatsiya: *Maktab yoshidagi bolalarda mustaqil o‘qish kompetensiyasi (matnni ongli o‘qish, ma’lumot topish, tushunish, baholash va qo‘llash; o‘qish jarayonini rejalash, nazorat qilish hamda refleksiya qilish) ta’lim sifatining tayanch ko‘rsatkichlaridan biridir. Xalqaro baholash yondashuvlarida ham o‘qish*

